

راهنمای حفظ، حمایت و ترویج تغذیه با شیرمادر در مراکز تسهیلات زایمانی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس

اداره سلامت کودکان

۱۴۰۰-آذر

پیشگفتار

شیر مادر اساسی ترین ماده ای است که می تواند به تنهایی تمامی نیاز های تغذیه ای شیرخوار را از بدو تولد تا پایان ۶ ماهگی تامین نماید و تداوم آن همراه با غذا های کمکی و در طول سال دوم عمر می تواند ضمن پیشگیری از بسیاری بیماری ها در دوران کودکی، بهترین الگوی رشد و تکامل را فراهم آورد .

موفقیت مادران در شیردهی تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد و مراقبت ها و حمایت های لازم باید در مراحل مختلف قبل و حین بارداری، بلافاصله پس از زایمان و در مراحل حساس روز های اول بعمل آید .

برای موفقیت تغذیه با شیر مادر و حمایت از مادران در مراحل بارداری، زایمان و نیز زمان بستری کودک بیمار زیر ۲ سال، اجرای صحیح ده اقدام مراکز تسهیلات زایمانی های دوستدار کودک، بعنوان معیار های بین المللی توصیه شده است . در مراکز تسهیلات زایمانی های دوستدار کودک، آموزش مادران باردار، تماس پوستی مادر و نوزاد بلافاصله پس از تولد، شروع بموقع تغذیه با شیر مادر ظرف ساعت اول تولد، تداوم تغذیه با شیر مادر بطور مکرر و انحصاری، هم اتافی ۲۴ ساعته مادر و شیرخوار، عدم استفاده از بطری و گول زنک، آموزش و حمایت مادران . . . از اهم فعالیت ها برای شروع موفق شیردهی است که تداوم آن را نیز تسهیل می نماید .

اهداف اختصاصی پایش و ارزیابی مجدد:

حمایت و ایجاد انگیزه در کارکنان برای حفظ فعالیت های دوستدار کودک .

مشخص نمودن این که آیا تجربیات مادران در مراکز ارائه خدمت به آن ها در تغذیه با شیر مادر کمک می کند .

تعیین اینکه آیا بیمارستان در هیچ یک از ده اقدام ضعیف عمل می کند و آیا برای بهبود وضعیت آن اقدام، فعالیت خاصی مورد نیاز می باشد .

ده اقدام مراکز ارائه خدمات مادر و نوزاد

- ۱,۱ سیاست مدون ترویج تغذیه با شیر مادر در معرض دید کلیه کارکنان نصب و به آن ها ابلاغ شده باشد و برای اطمینان از ارتقاء کیفیت خدمات، بطور مستمر توسط کمیته مراکز تسهیلات زایمانی ترویج تغذیه با شیر مادر پایش شود.
- ۲,۲ کلیه کارکنان به منظور کسب مهارت های لازم برای اجرای این سیاست آموزش های قبل از خدمت و مکرر حین خدمت ببینند.
- ۳,۳ مادران باردار را در زمینه مزایای تغذیه با شیرمادر، چگونگی شیردهی و تداوم آن، عوارض تغذیه مصنوعی، بطری و گول زنک آموزش دهند.
- ۴,۴ به مادران کمک کنند تا تماس پوست با پوست را بلافاصله یا در طی ۵ دقیقه پس از تولد انجام دهند و تغذیه نوزاد با شیر مادر را در طی ساعت اول تولد شروع کنند
- ۵,۵ به مادران روش تغذیه با شیر مادر و چگونگی حفظ و تداوم شیردهی را نشان دهند و برای حل مشکلات شیردهی کمک و حمایت کنند.
- ۶,۶ **مادران** به شیرخواران سالم در شش ماه اول عمر بجز شیر مادر و قطره ویتامین، هیچ گونه غذا یا مایعات دیگر (آب، آب قند) . . . ندهند (مگر در صورت ضرورت پزشکی)
- ۷,۷ برنامه هم اتاقی مادر و شیرخوار را در طول شبانه روز اجرا کنند و نیاز های فیزیکی و عاطفی آنان را تامین نمایند.
- ۸,۸ مادران را به تغذیه برحسب میل و تقاضای شیرخوار با شیر مادر تشویق، کمک و حمایت کنند.
- ۹,۹ مطلقاً از بطری و پستانک (گول زنک) استفاده نکنند.
- ۱۰,۱۰ تشکیل گروه های حمایت از مادران شیرده را پیگیری نمایند و اطلاعاتی در مورد گروه های حامی و مراکز مشاوره شیردهی در اختیار والدین قرار دهند.

راهنما

تعداد افراد مصاحبه شونده به صورت حضوری و تلفنی :

- ۱- مصاحبه با مادر باردار در مراکز تسهیلات زایمانی دارای کلینیک دوران بارداری :
حجم زایمانی بیش از ۳۰۰ زایمان در سال ، تعداد ۱۰ مادر باردار و کمتر از ۳۰۰ زایمان در سال در سال تعداد ۵ مادر باردار می باشد.
- ۲- مصاحبه با مادر زایمان کرده در مراکز تسهیلات زایمانی :
-حجم زایمانی بیش از ۳۰۰ زایمان در سال ، تعداد ۱۵ مادر زایمان کرده
-حجم زایمانی کمتر از ۳۰۰ زایمان در سال، تعداد ۱۰ مادر می باشد.
- ۳- مصاحبه با کارکنان در مراکز تسهیلات زایمانی : با کلیه کارکنان مصاحبه (حضوری و عملی) می شوند.

مراحل ارزیابی در مراکز تسهیلات زایمانی:

۱. تدوین برنامه زمانبندی ارزیابی
۲. بررسی اطلاعات مکتوب و مشاهدات
۳. انجام مصاحبه ها
۴. جمع بندی داده ها و تفسیر یافته ها
۵. امتیاز دهی ارزیابی مراکز تسهیلات زایمانی در هر اقدام

آیتم های اطلاعات مکتوب و مشاهدات:

۱. نوع تسهیلات زایمانی
۲. تعداد تخت های بخش و آمار متوسط روزانه هر بخش
۳. آمار زایمان به تفکیک نوع زایمان و آمار کل شیرخواران مراکز تسهیلات زایمانی به تفکیک تغذیه انحصاری با شیر مادر و تداوم شیردهی در تسهیلات زایمانی
۴. آمار کارکنان به تفکیک شاغلین در هر شیفت
۵. آمارهای کارکنان جدید الورد
۶. اطلاعات مرتبط با پایش مراکز تسهیلات زایمانی در ادوارهای قبلی

نکات قابل توجه:

- ده اقدام موفق شیردهی در مراکز تسهیلات زایمانی قابلیت اجرا دارد و در پایش و ارزیابی مدنظر قرار می گیرد .
- پایش مرکز سالی دوبار و ارزیابی به صورت سالانه انجام می شود.
- مسئولیت پایش مراکز تسهیلات زایمانی به عهده پزشک و ناظر مرکز خدمات جامع سلامت می باشد.
- اجزاء فرآیند ارزیابی همانند بیمارستان‌های دوستدار کودک است لیکن حضور کارشناس شیر مادر معاونت درمان در ارزیابی سالانه ضروری نیست
- در ارزیابی اقدام یک، معاون بهداشتی مرکز بهداشت شهرستان به جای مدیر بیمارستان مورد ارزیابی قرار می گیرد.

ابزار پایش و ارزیابی

مشخصات کلی تسهیلات زایمانی

نام دانشگاه:	نام شهرستان:	نام مرکز تسهیلات زایمانی:	نوع تسهیلات: دولتی ..... بخش خصوصی .....
بخش ها: ☐ زایمان ☐ کلینیک بارداری ☐ سایر.....		تاریخ تکمیل:.....	نام ارزیاب/ ارزیابان:.....
تعداد کل زایمان در سال گذشته:			
تعداد روستا های تحت پوشش:..... تعداد خانه بهداشت تحت پوشش:.....			
مسافت داروخانه تا تسهیلات زایمانی:.....			

اطلاعات عمومی تسهیلات زایمانی

بخش پس از زایمان :	آمار :	ارائه خدمات دوران بارداری :
تعداد تخت	درصد نوزادانی که از زمان تولد تا ترخیص تغذیه	متوسط مراجعین سالانه.....
مدت زمان بستری مادر و نوزاد در تسهیلات زایمانی.....	انحصاری با شیر مادر داشته اند	تعداد انجام دهگردشی در ماه:.....

مرور مستندات و مکتوبات (سیاست، کد و قانون، برنامه های آموزشی، اطلاعات، پرونده ها)

نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
خیر	بلی	فرم تعهد نامه کتبی سیاست نامه کشوری توسط کارکنان امضا و در زونکن پایش است. مسئول تسهیلات زایمانی از برنامه ترویج تغذیه با شیر مادر آگاهی دارند.	واحد تسهیلات زایمانی متعهد به اجرای سیاست کشوری تغذیه با شیر مادر می باشد:	۱
خیر	بلی	بررسی ۳ پرونده زایمانی	آیا زمان برقراری تماس پوست با پوست مادر و نوزاد بلافاصله یا طی ۵ دقیقه پس از تولد و مدت زمان این تماس (حداقل یک ساعت) در پرونده ثبت شده است ؟	
خیر	بلی	بررسی پرونده های زایمانی	در پرونده زایمانی در فرم ویزیت نوزاد در زمان تولد ، نوع تغذیه کودک و مشکلات احتمالی مربوطه و شیوه رفع آن ذکر شده است ؟	
خیر	بلی	بررسی ۳ پرونده زایمانی	آیا کارکنان با استفاده از فرم مشاهده شیردهی، شیرخوردن شیرخوار ر ارزیابی می کنند؟	
خیر	بلی		آیا در زمان ترخیص پمفلت آموزشی تغذیه با شیر مادر با محتوای استاندارد به مادر داده می شود ؟	
خیر	بلی	مشاهده گواهی و ثبت آموزش ها مطابق با معیار	کارکنان بالینی مرکز تسهیلات که بیش از ۶ ماه از خدمتشان در این مرکز می گذرد آموزش های استاندارد را گذرانده اند.	
خیر	بلی	بررسی سوالات پیش آزمون و پس آزمون همه موارد را پوشش می دهد	آیا برای آموزش کارکنان جدیدالورود با سابقه کاری کمتر از شش ماه جهت گذارندن دوره آموزشی ۲۰ ساعته به صورت تئوری و عملی برنامه ریزی شده است؟ (کارگاه های آموزشی با موضوعات ده اقدام برای موفقیت در تغذیه با شیر مادر ، مفاد قانون ترویج تغذیه با شیر مادر و کد بین المللی)	۲
خیر	بلی		کارکنان در انتهای کارگاه آموزشی ۲۰ ساعته در آزمون شرکت کرده و حداقل نمره قبولی (۸۰ درصد) را کسب نموده اند؟	
خیر	بلی		باز آموزی (براساس نیاز سنجی و موضوعات اولویت) حداقل هر دو سال یکبار برای کارکنان ارائه می شود؟	
خیر	بلی			

نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
خیر	بلی	بررسی مستندات (پایش های انجام شده ، شاخص های ده اقدام و تدوین و اجرای مداخلات با برنامه زمانبندی و تعیین مسئول اجرا)	۱,۷	۱
خیر	بلی	پوستر ده اقدام در مکان های لازم نصب شده است. اتاق مراقبت دوران بارداری- ورودی مرکز- محل تجمع ارباب رجوع- اتاق زایمان	۱,۱۰	۱
خیر	بلی	سایر پوسترهای آموزشی شیر مادر / لیست مراکز مشاوره شیردهی در معرض دید عموم نصب یا در اختیار خانواده ها قرار گرفته است.	۱,۱۱	۱
خیر	بلی	کارکنان در مورد دستورعمل تماس پوست با پوست مادر در ساعت اول تولد اطلاع کامل دارند و نسخه از آن را در زونکن یا به صورت الکترونیکی بایگانی کرده اند ؟	۱,۸	۱
خیر	بلی	آیا فیلم آموزشی معتبر و مصوب کمیته کشوری تغذیه با شیر مادر پس از زایمان برای مادر نمایش داده می شود؟	۱,۹	۱
خیر	بلی	برنامه مدونی مشتمل بر عناوین آموزشی مشخص (بر اساس راهنمای آموزش مادران باردار برای شیردهی) برای جلسات آموزشی تغذیه با شیر مادر وجود دارد؟	۳,۳	۳
خیر	بلی	جلسات آموزشی شامل موضوعات زیر می باشد: فواید تغذیه با شیر مادر، اهمیت تماس پوست با پوست بلافاصله پس از تولد و تغذیه با شیر مادر در ساعت اول پس از تولد ، اهمیت هم اتاقی مادر و نوزاد ، وضعیت صحیح شیردهی ، اهمیت تغذیه شیرخوار بر حسب تقاضا ، راه اطمینان یافتن از کفایت دریافت شیر مادر ، اهمیت تغذیه انحصاری با شیر مادر، عوارض شیر مصنوعی ، شیشه و سر پستانک	۳,۴	۳
خیر	بلی	آیا جلسه آموزشی برای همسران یا افراد دیگری از خانواده تشکیل می شود؟	۳,۵	۳
خیر	بلی	آیا منابع آموزشی در دسترس کارکنان می باشد؟	۲,۵	۲
خیر	بلی	آیا به مادران باردار وسایل کمک آموزشی(سی دی و پمفلت) تغذیه با شیر مادر داده می شود؟	۳,۷	۳

نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
بلی خیر		آیا مادر در اتاق زایمان و پس از زایمان برای ارائه حمایت های جسمی و روحی روانی امکان داشتن همراه را دارد؟	م-۴	۴
بلی خیر		مشاهدات نشان می دهد ، دمای محل زایمان (اتاق زایمان و اتاق عمل) مناسب است؟ ۲۶ تا ۲۵ درجه سانتی گراد)	۴,۵	
بلی خیر		برای مادران امکان استفاده از شیر دوش وجود دارد؟	۵,۱	۵
بلی خیر		در تسهیلات وسایل نگهداری شیر دوشیده شده و خورانش آن وجود دارد؟ فنجان، ظرف مخصوص نگهداری شیر ، یخچال با دمای مناسب زیر ۴ درجه سانتی گراد	۵,۲	
بلی خیر		در تسهیلات دستورات عمل استریل کردن شیر دوش و ظروف شیر وجود دارد؟	۵,۳	
بلی خیر		آیا اپی زیاتومی برای مادران شکم اول روتین است؟	م-۱	
بلی خیر		آیا وصل کردن سرم برای مادران روتین است؟	م-۲	
بلی خیر		آیا در اتاق لیبر به مادران غیر پر خطر اجازه خوردن و آشامیدن مواد غذایی مناسب داده می شود؟	م-۳	
بلی خیر	مطابقت با قانون دارد/ ندارد	آیا به مادران در زمان ترخیص پکیج تبلیغاتی داده می شود؟ در صورت بلی آیا محتوی آن با کد و قانون تغذیه با شیر مادر منطبق است؟	ک-۲	
بلی خیر	رعایت همه موارد	آیا موارد زیر در ارتباط با کد بین المللی بازاریابی جایگزین های شیر مادر و قانون ترویج تغذیه با شیر مادر رعایت می شود؟ عدم وجود تبلیغات جانشین شونده های شیرمادر، عدم توزیع پمفلت توسط شرکت های تولید و توزیع کننده شیر مصنوعی، عدم اهدا نمونه های رایگان گول زنک ، شیشه و پستانک و...	ک-۳	
بلی خیر	%.....	.....از ..... شیرخوار مشاهده شده فقط با شیر مادر تغذیه شده بودند با دلیل مستند قابل قبول پزشکی برای دادن چیزی غیر از شیر مادر وجود داشت؟	۶,۱	۶
بلی خیر	%....	.....از..... مادر و نوزاد مشاهده شده، هم اتاق بودند .	۷,۱	۷

مصاحبه با مادران باردار

در صورتی که در هنگام ارزیابی مادری برای مصاحبه بستری نباشد مصاحبه از طریق تلفنی انجام شود

جمع امتیاز	نتیجه					توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
						....هفته	سن بارداری شما چند هفته است ؟		
						.....بار	چند بار در این بارداری برای دریافت خدمات دوران بارداری به واحد تسهیلات مراجعه کردید؟		
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا کارکنان تسهیلات در مورد راه های کنترل درد و افزایش آرامش و راحتی در زمان درد زایمان و چه چیزی برای شما و شیرخوارتان مناسب است آموزش داده اند؟	م-۶	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا آموزش گروهی یا انفرادی در زمینه تغذیه با شیر مادر، اهمیت تماس پوست با پوست بلافاصله پس از تولد، هم اتاقی مادر و نوزاد به شما ارائه شد.	۳،۱	۳
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا در مورد راه های کفایت شیر مادر، ندادن آب، چای، شیر مصنوعی یا سایر موارد شیرخوار در شش ماه اول آموزش دادند؟	۳،۲،۱	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	شرح دهید	آیا تغذیه شیر خوار برحسب میل و تقاضا و تمایل او و نشانه های سری شیرخوار به شما آموزش داده شد؟	۳،۲،۲	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	شرح دهید	مضرات تغذیه مصنوعی گول زنک و شیشه و پستانک را به شما آموزش داده شد؟	۳،۲،۳	

مصاحبه با کارکنان

اقدام	ریز اقدام	سوال	توضیحات	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	جمع امتیاز
۲		سمت شما در واحد تسهیلات						
		زمان شروع به کار شما		کمتر از ۶ ماه	کمتر از ۶ ماه	کمتر از ۶ ماه	کمتر از ۶ ماه	
		بیشتر از ۶ ماه		بیشتر از ۶ ماه	بیشتر از ۶ ماه	بیشتر از ۶ ماه	بیشتر از ۶ ماه	
		الف- در بدو شروع به کار در تسهیلات آموزش های لازم در برنامه ترویج تغذیه با شیر مادر را دریافت نموده اید؟ ب- در آزمون کتاب ۲۰ ساعته شرکت کرده اید؟	با هر دو معیار انطباق دارد	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
		آیا از وقتی که در مراکز تسهیلات زایمانی مشغول به کار شده اید یا در محل خدمت قبلی دوره آموزشی ۲۰ ساعته تغذیه با شیر مادر و فعالیت های دوستدار کودک دریافت کرده اید و آزمون داده اید		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۲,۶	آموزش های مربوط به تغذیه با شیر مادر و اقدامات دوستدار کودک را حداقل به مدت ۲۰ ساعت در کل، (گذراندن ۳ ساعت کار عملی نظارت شده و کسب نمره قابل قبول حداقل ۸۰ درصد کل نمره) و یا اگر کمتر از ۶ ماه از خدمت شان می گذرد حداقل در مورد سیاست تغذیه با شیر مادر توجیه و آگاه شده اند و نمره قابل قبول آزمون کتاب ۲۰ ساعته را کسب کرده اند:		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۲,۷,۱	آیا می توانید فعالیت های جاری اتاق زایمان یا بخش پس از زایمان را که به مادران و کودکان در تغذیه موفق با شیر مادر کمک می کند نام ببرید؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۲,۷,۲	چرا نباید به کودک جز در مواقع ضروری پزشکی شیر مادر داده نشود؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۲,۷,۳	علت اصلی زخم نوک پستان چیست؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۲,۷,۴	شایع ترین علت ناکافی بودن شیر مادر چیست؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
۲,۷,۵	چرا تماس پوست با پوست بین مادر و کودک مهم است؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		
۲,۹	برای مادر چه آموزش هایی ضروری است؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		

نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام			
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	چرا نمونه های شیر مصنوعی رایگان اهدایی شرکت ها به مادران نباید داده شود؟	ک۴	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	آیا می توانید چگونگی بغل کردن شیر خوار برای شیردهی را نشان دهید؟	۵,۱۴,۱	۵
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	درباره نحوه پستان گرفتن و مکیدن چه چیزی به مادران آموزش می دهید؟	۵,۱۴,۲	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	آیا می توانید نحوه دوشیدن شیر با دست را توضیح و نشان دهید؟	۵,۱۵	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	بعضی از اقدامات و فرایندهای توصیه شده به مادر که در جریان زایمان آرامش بیشتری به مادر داده و به کنترل دردهای زایمان مادر کمک میکند، چیست؟	م-۸	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	چه مداخلاتی در جریان لیبر و زایمان به طور روتین نباید انجام شود؟	م-۹	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	چه تمرین ها و مداخلاتی در جریان لیبر و زایمان می تواند احتمال یک شروع خوب برای تغذیه با شیر مادر را افزایش دهد؟	۲,۸,۱	۲
بلی	خیر / غلط و یا ناکافی	بلی	خیر / غلط و یا ناکافی	بلی	خیر / غلط و یا ناکافی	بلی	خیر / غلط و یا ناکافی	به نظر شما اهمیت استفاده از شیر دوش چیست و چه نکاتی باید هنگام استفاده رعایت کرد؟	۲,۸,۲	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	به نظر شما ضرورت دوشیدن شیر مادر در موارد عدم تغذیه مستقیم از پستان چیست و چه زمانی برای دوشیدن شیر به مادر کمک شود؟	۲,۸,۳	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	به نظر شما اهمیت تکمیل فرم مشاهده شیردهی چیست و در چه زمان هایی باید تکمیل شود؟	۲,۸,۴	
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	در صورتی که شیرخوار نتواند مستقیماً از پستان مادر تغذیه شود چه روش هایی را در چه شرایط خاصی برای تغذیه توصیه می کنید؟	۲,۸,۵	

نحوه تغذیه با
فنجان را شرح
دهید

مصاحبه با مادران پس از زایمان

در صورتی که در هنگام ارزیابی مادر برای مصاحبه بستری نباشد مصاحبه از طریق تلفنی انجام شود

اقدام	ریز اقدام	سوال	توضیحات	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	جمع کل
		تاریخ زایمان : روز ..... ماه..... سال..... زمان (صبح، ظهر و شب) سن شیرخوار ..... ماه ، نوزاد کمتر از یک ماه ..... روز نوزاد کمتر از یک روز ..... ساعت							
	ع-۱	این کودک حاصل چندمین زایمان شماست؟		بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	ع-۲	وزن نوزادتان در زمان تولد چقدر بوده است ؟.....گرم		بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	م-۷	آیا در طول لیبر به راه رفتن و حرکت تشویق شده اید؟ در صورت خیر دلیل موجه پزشکی بوده است؟		بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
۴		چه مدت پس از زایمان کودک به شما داده شد؟	فوری یا عرض ۵ دقیقه	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	۴،۱	آیا می دانید چرا بلافاصله بعد از تولد، نوزاد به شما داده نشد ؟ بلی خیر	اگر تاخیر به دلیل موجه پزشکی است ،پاسخ بلی است	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	۴،۱	آیا کودکتان فوری یا عرض ۵ دقیقه زمان در تماس پوست با پوست با شما قرار گرفت؟		بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	۴،۲	اگر تماس پوست با پوست برقرار شد در اولین تماس پوست با پوست نوزادتان چه مدت به طور دائم در تماس با شما بود؟ ..... دقیقه ..... ساعت	اگر ۶۰ دقیقه یا بیشتر یا حداقل تا اولین تغذیه باشد، پاسخ بلی	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر

اقدام	ریز اقدام	سوال	توضیحات	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	جمع کل
	۴,۲	در صورت تماس کمتر از ۶۰ دقیقه یا توقف تماس قبل از اولین تغذیه، علت قطع تماس پوست با پوست یا جدا نمودن کودک چه بود؟	اقدامات قابل قبول پزشکی مستند	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۴,۳	آیا در طی اولین باری که نوزادتان در کنار تان بود، کارکنان برای جستجوی نشانه‌های آمادگی کودک برای شروع تغذیه با شیر مادر شما را تشویق، راهنمایی و کمک کردند؟		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	
	۶,۲ ۶,۳ ۷-ع ۶-ع	آیا کارکنان به شیرخوارتان هیچ یک از موارد زیر را داد؟ شیر مادر بلی خیر آب ساده بلی خیر آب قند بلی خیر شیر مصنوعی بلی خیر در صورت بلی آیا ضرورت پزشکی بوده است؟ بلی خیر		تغذیه انحصاری با شیر مادر (۶,۲) ☐ عدم تغذیه انحصاری با دلیل پزشکی ۶,۳ ☐ عدم تغذیه انحصاری و بدون دلیل پزشکی ☐ -ع ۷ عدم تغذیه با شیر مادر ☐ -ع-۶	تغذیه انحصاری با شیر مادر (۶,۲) ☐ عدم تغذیه انحصاری با دلیل پزشکی ۶,۳ ☐ عدم تغذیه انحصاری و بدون دلیل پزشکی ☐ -ع ۷ عدم تغذیه با شیر مادر ☐ -ع-۶	تغذیه انحصاری با شیر مادر (۶,۲) ☐ عدم تغذیه انحصاری با دلیل پزشکی ۶,۳ ☐ عدم تغذیه انحصاری و بدون دلیل پزشکی ☐ -ع ۷ عدم تغذیه با شیر مادر ☐ -ع-۶	تغذیه انحصاری با شیر مادر (۶,۲) ☐ عدم تغذیه انحصاری با دلیل پزشکی ۶,۳ ☐ عدم تغذیه انحصاری و بدون دلیل پزشکی ☐ -ع ۷ عدم تغذیه با شیر مادر ☐ -ع-۶	تغذیه انحصاری با شیر مادر (۶,۲) ☐ عدم تغذیه انحصاری با دلیل پزشکی ۶,۳ ☐ عدم تغذیه انحصاری و بدون دلیل پزشکی ☐ -ع ۷ عدم تغذیه با شیر مادر ☐ -ع-۶	
۵	۱۵,۴ الف	آیا برای تغذیه شیرخوارتان با شیرمادر به شما کمک شد؟ بلی خیر در چه زمانی؟ ۶ ساعت از تولد..... پس از ۶ ساعت ...		بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	

جمع کل	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
	بلی خیر مورد ندارد	بلی خیر مورد ندارد	بلی خیر مورد ندارد	بلی خیر مورد ندارد	بلی خیر مورد ندارد		آیا می توانید در آغوش گرفتن نوزاد را نشان دهید؟ (در صورت تماس تلفنی مورد ندارد)	۵,۵	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	اطلاعات مکتوب داده باشد	آیا نحوه دوشیدن شیر با دست به شما نشان داده شد؟	۵,۶	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	به درستی بیان کند	آیا نحوه نگهداری شیر دوشیده شده به شما آموزش داده شد؟	۵,۷	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	به درستی شرح دهند	آیا نحوه خوراندن شیر دوشیده شده و وسیله مورد نیاز به شما آموزش داده شد؟	۵,۸	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	به درستی شرح دهند	آیا در مورد اینکه چند بار در شبانه روز شیر خود را بدوشید به شما آموزش داده شد؟	۵,۹	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا کارکنان از طریق شیشه و پستانک کودک شما را تغذیه کرده یا از گول زنک استفاده کرده است؟	۹,۲ الف	۹
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا در مورد خطرات تغذیه مصنوعی (شیر مصنوعی، بطری و گول زنک) با شما صحبت شد؟	۵,۱۰	۵
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		حداقل دو مورد از علائم زودرس و کلیه موارد دیررس در مورد نحوه تشخیص گرسنگی شیرخوار را بیان کنید؟	۸,۱	۸

جمع کل	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	نتیجه	توضیحات	سوال	ریز اقدام	اقدام
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا در مورد تغذیه شیرخواران برحسب میل و تقاضا و مدت دلخواه در هر وعده آموزش داده شد؟	۸,۲	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	مورد ندارد	آیا به شما گفته اند تا زمان استقرار شیردهی در هر بار تغذیه، از هر دو پستان و هربار بطور متناوب شیر دهید؟	۵,۱۱	۵
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	به درستی شرح دهد	آیا به شما راه های تشخیص کافی بودن شیرمادر آموزش داده شد؟	۵,۱۲	
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر		آیا به گونه ای با شما صحبت شد که در مورد تغذیه فرزند تان با شیر مادر آرامش خاطر داشته باشید؟	۷,۴	۷
	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	بلی خیر	شیردوش ظرف نگهداری شیر (...)	آیا شما از تسهیلات لازم برای دوشیدن و ذخیره کردن شیر مطلع هستید و برای استفاده دسترسی داشته اید و در خصوص نحوه دوشیدن با شیردوش راهنمایی و کمک شده اید؟	۵,۱۳	۵
					بلی خیر		به مادران اطلاعات مکتوبی در مورد اینکه پس از بازگشت به منزل از کجا و چگونه در مورد تغذیه شیرخوار اطلاعات کسب نمایند ارائه شده است ؟	۱۰,۱	۱۰

فرم جمع بندی مصاحبه با کارکنان

درصد	تعداد موارد رعایت شده	تعداد کارکنان مورد مصاحبه	عنوان ریز اقدام	ریز اقدام	اقدام
			حداقل ۸۰ درصد کارکنان بهداشتی درمانی که خدمات دوران بارداری، زایمان و مراقبتهای نوزاد را ارائه می‌دهند، قادرند حداقل دو جزء کد بین المللی را توضیح دهند.	۴-الف-۱	الف-۱
			حداقل ۸۰ درصد از کارکنان بالینی که خدمات دوران بارداری، زایمان و مراقبت از نوزاد را ارائه می‌دهند، قادرند حداقل دو جزء از سیاست تغذیه شیرخوار را که نقش آنان را تحت تاثیر قرار میدهد توضیح دهند.	۴-ب-۱	ب-۱
			حداقل ۸۰ درصد کارکنان که خدمات دوران بارداری، زایمان و مراقبت از نوزاد را انجام می‌دهند، در طول دو سال گذشته در دوران تحصیل و یا ضمن خدمت در مورد تغذیه با شیر مادر آموزش دیده‌اند.	۲-۱	۲
			حداقل ۸۰ درصد کارکنان که خدمات دوران بارداری، زایمان و مراقبت از نوزاد را انجام می‌دهند، قادرند به سه سوال از چهار سوال در زمینه دانش و مهارت حمایت از تغذیه با شیر مادر پاسخ صحیح بدهند.	۲-۳	

نحوه محاسبه: تعداد کارکنان / موارد رعایت شده ضربدر صد

فرم جمع بندی مصاحبه مادران

درصد	تعداد موارد رعایت شده	تعداد مادران مورد مصاحبه	عنوان ریز اقدام	ریز اقدام	اقدام
			حداقل ۸۰ درصد مادرانی که جهت مراقبت‌های دوران بارداری به واحد ارائه خدمت مراجعه نمودند، اظهار می‌دارند که در دوران بارداری در مورد تغذیه با شیر مادر مشاوره و آموزش دریافت نموده‌اند.	۳-۲	۳
			حداقل ۸۰ درصد مادرانی که برای انجام مراقبت‌های دوران بارداری به واحد ارائه خدمت مراجعه نمودند، قادر باشند دو مورد از موضوعات آموزشی را به درستی شرح دهند.	۳-۳	
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرخواران ترم اظهار می‌کنند که تماس پوست با پوست با نوزادشان بلافاصله یا در عرض ۵ دقیقه پس از تولد انجام شده و این تماس یک ساعت یا بیشتر به طول انجامیده است، مگر این که به دلیل قابل قبول و مستند پزشکی، تماس پوست با پوست به تاخیر افتاده است.	۴-۱	۴
			حداقل ۸۰ درصد از مادران شیرخواران ترم اظهار می‌کنند که نوزادشان در عرض یک ساعت اول پس از تولد به پستان گذاشته شده‌اند مگر به دلیل وجود مستندات قابل قبول پزشکی تغذیه از پستان به تاخیر افتاده باشد.	۴-۲	
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرده دارای شیرخوار ترم اظهار می‌کنند که کارکنان بیمارستان در عرض شش ساعت اول پس از تولد برای تغذیه شیرخوار با شیر مادر به آنها کمک نموده‌اند.	۵-۱	۵
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرده دارای شیرخوار ترم، قادر هستند نحوه بغل کردن شیرخوار را نشان دهند و نشانه‌های انتقال شیر را می‌دانند.	۵-۳	
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرده دارای شیرخوار ترم می‌توانند حداقل دو روش تسهیل و افزایش تولید شیر برای شیرخوار را توضیح دهند.	۵-۴	
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرده دارای شیرخوار ترم می‌توانند حداقل دو علامت کفایت دریافت شیر توسط شیرخوار را توضیح دهند.	۵-۵	
			حداقل ۸۰ درصد مادران دارای شیرخوار نارس و ترم که نوزاد را با شیرخود تغذیه می‌کنند، می‌توانند نحوه دوشیدن شیر از پستان را توضیح داده و نشان دهند.	۵-۶	
			حداقل ۸۰ درصد مادرانی که تصمیم می‌گیرند شیر ندهند گزارش کنند که کارکنان با آنها در مورد گزینه‌های گوناگون تغذیه گفتگو کردند و به آنها کمک کردند تا برحسب شرایط تصمیم مناسبی بگیرند.	۶-۲	

درصد	تعداد موارد رعایت شده	تعداد مادران مورد مصاحبه	عنوان ریز اقدام	ریز اقدام	اقدام
			۸۰ درصد مادرانی که تصمیم می‌گیرند شیر خود را ندهند گزارش کردند که کارکنان با آنها در مورد آماده سازی سالم و تغذیه و ذخیره سازی شیر مادر گفتگو کردند.	۶-۳	۱
			حداقل ۸۰ درصد از بچه‌های ترم که با شیر مادر تغذیه می‌شوند تغذیه مکمل دریافت کرده بودند دلیل پزشکی مستندی برای این نوع تغذیه در دوره درمان خود داشتند.	۶-۴	
			حداقل ۸۰ درصد مادران دارای نوزاد مراقبت ویژه اظهار کردند که برای شروع لاکتوژنز ۲ (شروع ترشح فراوان شیر) به منظور حفظ تولید شیر، در یک تا ۲ ساعت اول بعد از تولد به آنها کمک شده است.	۶-۶	
			حداقل ۸۰ درصد مادران دارای شیرخوار ترم گزارش کردند که نوزادانشان از بدو تولد در کنار آنها بوده و بیشتر از یکساعت از هم جدا نشدند.	۷-۱	۷
			حداقل ۸۰ درصد مادران نوزادان ترم که شیرخوارشان را با شیرخود تغذیه می‌کنند، می‌توانند حداقل ۲ نشانه از نشانه‌های آمادگی تغذیه شیرخوار را شرح دهند.	۸-۱	۸
			حداقل ۸۰ درصد مادران شیرده دارای شیرخوار ترم، اظهار می‌کنند که تغذیه با شیر مادر به صورت مکرر و به هر مدت به آنان توصیه شده است.	۸-۲	
			حداقل ۸۰ درصد مادران دارای شیرخوار ترم عنوان می‌کنند که کارکنان آنها را در مورد جاهایی که امکان دسترسی به خدمات حمایتی تغذیه با شیر مادر را فراهم می‌کنند مطلع نموده‌اند.	۱۰-۱	۹

خلاصه نتایج ارزیابی تسهیلات زایمانی / توصیه ها و پیشنهادات

در واحد تسهیلات زایمانی .....

اقدام اول: سیاست مدون ترویج تغذیه با شیر مادر در معرض دید کلیه کارکنان نصب و به آن ها ابلاغ شده باشد و برای اطمینان از ارتقاء کیفیت خدمات، بطور مستمر توسط کمیته مراکز تسهیلات زایمانی ترویج تغذیه با شیر مادر پایش شود.

موفقیت و دستاورد:.....

.....

.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....

.....

.....**توصیه ها جهت بهبود وضعیت:**

.....

.....

.....**اقدام دوم:** کلیه کارکنان به منظور کسب مهارت های لازم برای اجرای این سیاست آموزش های قبل از خدمت و مکرر حین خدمت ببینند.

موفقیت و دستاورد:.....

.....

.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....

.....
توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
اقدام سوم: مادران باردار را در زمینه مزایای تغذیه با شیرمادر، چگونگی شیردهی و تداوم آن، عوارض تغذیه مصنوعی، بطری و گول زنک آموزش دهند
موفقیت و دستاورد:.....

.....
موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....
توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
اقدام چهارم: مادران کمک کنند تا تماس پوست با پوست را از لحظه تولد و تغذیه نوزاد با شیر مادر را در ساعت اول تولد شروع کنند و در کلیه بخش ها برنامه تجویز دارو و انجام آزمایشات و اعمال جراحی به گونه ای طراحی گردد که اختلال در تغذیه از پستان مادر ایجاد نکند.
موفقیت و دستاورد:.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

اقدام پنجم: به مادران روش تغذیه با شیر مادر و چگونگی حفظ و تداوم شیردهی را (در صورت بیماری مادر یا شیرخوار، اشتغال مادر) نشان دهند و برای حل مشکلات شیردهی کمک و حمایت کنند
موفقیت و دستاورد:

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
.....
.....
اقدام ششم: به شیرخواران سالم در 6 ماه اول عمر بجز شیر مادر و قطره ویتامین، هیچ گونه غذا یا مایعات دیگر (آب، آب قند) . . . ندهند (مگر در صورت ضرورت پزشکی)

.....
.....
.....
موفقیت و دستاورد:.....

.....
.....
.....
موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....
.....
.....
توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
.....
.....
اقدام هفتم: برنامه هم اتاقی مادر و شیرخوار را در طول شبانه روز اجرا کنند و در بخش های اطفال تسهیلات لازم برای اقامت شبانه روزی مادران و نیاز های فیزیکی و عاطفی آنان را تامین نمایند

.....
.....
.....
موفقیت و دستاورد:.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....
.....

.....توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
.....

.....

اقدام هشتم: مادران را به تغذیه برحسب میل و تقاضای شیرخوار با شیر مادر تشویق، کمک و حمایت کنند
موفقیت و دستاورد:.....

.....
.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

.....
.....

.....توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

.....
.....

.....

اقدام نهم: مطلقاً از بطری و پستانک (گول زنک) استفاده نکنند .
موفقیت و دستاورد:.....

.....

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

اقدام دهم: تشکیل گروه های حمایت از مادران شیرده را پیگیری نمایند و اطلاعاتی در مورد گروه های حامی و مراکز مشاوره شیردهی در اختیار والدین قرار دهند.

موفقیت و دستاورد:

موارد نیازمند اصلاح و بهبودی:

توصیه ها جهت بهبود وضعیت:

